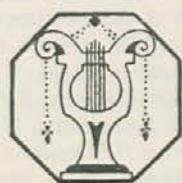

Uprava
Narodnega gledališča v Ljubljani.

V petek, dne 5. junija 1931.

IV. simfonični k o n c e r t

Dirigent L. M. Škerjanc.

Začetek točno ob 20. uri.

*

Velika Unionska dvorana.

*

S P O R E D:

César Franck: SIMFONIJA.

Musorgski: NOČ NA LISI GORI. Simfonična pesnitev.

Čajkovski: KLAVIRSKI KONCERT, op. 23c v b-molu.

IZVAJAJO:

Pianist Ivan Noč, orkester Orkestralnega društva Glasbene Matice in Operni orkester.

*

*

César Franck, Simfonija. César Franck je bil rojen 10. decembra 1822. v Liègeu v Belgiji in je umrl 8. novembra 1890. v Parizu. Večino svojega življenja je preživel v Parizu, kjer je bil leta 1875. naturaliziran kot Francoz. Poučeval je orgle na konservatoriju in je bil organist v raznih cerkvah. Krog njega se je zbral cvet mlade francoske skladateljske generacije, ki je videl v njem očeta francoske moderne glasbe. Njegovo skladateljsko delo ni posebno obsežno in navaja kot glavne kompozicije oratorije *Rut*, *Rédemption*, *Béatitudes* (izvajano že tudi v Ljubljani), *Rebeka*, 150. psalm, mašo, simfonične pesnitve *«Les Éolides»*, *«Les Djinns»*, *«Psyché»*, *«Le chasseur maudit»*, simfonične variacije za klavir in orkester (že izvajano v Ljubljani) in simfonijo v d-molu. Poslednjo je izvajalo Orkestralno društvo Glasbene Maticе leta 1929. ob proslavi desetletnice. Zložil je tudi nekaj že pozabljenih oper ter več komornih skladb, od katerih uživajo zasluženi sloves violinska sonata, godalni kvartet in klavirski kvintet; nadalje pa slovite klavirske skladbe *«Preludij, koral in fuga»* in druge ter mnogo kompozicij za orgle.

Simfonija je bila zložena v letih 1886 do 1888. Po zgradbi spada med ciklična dela, t. j. vse delo prevejajo stalni, ponavljajoči se motivi, ki dajo delu enotno lice. Simfonija obstoja iz treh stavkov, katerih prvi prinese takoj v prvih uvodnih taktih glavni tema, ki ga nato skladatelj vodi skozi celo skladbo z njemu lastno mojstrsko kompozicijsko tehniko. Drugi stavek združuje običajna dela *«Andante»* in *«Scherzo»*. *«Andante»* je zastopan z elegično melodijo angleškega roga, medtem ko godala kmalu prinese živahen ritmičen motiv, ki nadomešča *«Scherzo»*. Kombinacija obeh tem je izredno posrečena ter očituje Franckovo kontrapunktično nadarjenost. Tretji stavek bazira na sveži, melodični frazi v violončelih in fagotih. Kasneje prinese ta stavek reminiscence iz prvega in drugega stavka ter končava s kanonično izpeljavo glavnega motiva tretjega stavka.

Pomen Césarja Francka za sodobno glasbo je izredno velik. Bil je prvi, ki je na Francoskem razvil harmonijo nad običajno šablono, in prvi, ki je nekoliko zanemarjeni polifoniji pripomogel do novega, modernega razmaha. Nadalje je uvedel ciklični princip v kompoziciji z enotnimi temami. Tudi v instrumentaciji je dokaj samonikel, predvsem je tu opaziti posnemanje orgelskega zvoka. Bil je žarišče mlade francoske kompozicijske generacije, ki je pótém njegove stroge, klasicistične šole razvila svojo sedanjo samostojnost.

Modest Petrovič Musorgski, rojen 28. marca 1839. v Karevu, umrl 28. marca 1881. v Petrogradu. V spomin petdesetletnice smrti izvajamo na tem koncertu njegovo simfonično pesnitev *«Noč na lisi gori»* (pri Kijevu).

Musorgski je nedvomno najoriginalnejši in najsmelejši petorice znamenitih ruskih skladateljev. Brez njega si moderne glasbe vobče ni misliti in njegov vpliv, ki je bil že za Debussyja odločilen, je bil nesporno izredno velik na vse skladatelje novejšje dobe. Bil je začetnik ekspresionizma v glasbi, njegovo načelo je bila «resničnost, ne lepota izraza». Njegovo monumentalno delo «Boris Godunov» je eno najpomembnejših dramatičnih del vobče in ciklični pesmi «Otroški kot», «Brez solnca» ter «Pesmi in plesi smrti» vsebujejo izredne muzikalne bisere, kojih pomen še danes raste.

«Noč na Lisi gori» je bila prvotno komponirana za klavir z orkestrom. Slednjic je Musorgski to priredbo zavrgel in v njegovi zapuščini je našel Rimski-Korsakov nedokončano simfonično pesnitev tega naslova, ki je nosila sledeče vsebinsko navodilo izpod peresa skladatelja samega:

«Podzemni vik nečloveških glasov. — Pojavljanje duhov teme in nato Črnoboga. — Poveličevanje Črnoboga in Črna maša. — Sabat. — Na višku sabata se oglasi z dalje zvon vaške cerkve in prežene duhove teme. — Jutro.»

Glasba, ki ilustrira te dogodke, razpade v več delov, ki si oblikovno odgovarjajo. Že uvodoma srečamo za skladatelja karakteristične postope, ki se kaj radi naslanjajo na rusko narodno melodiko. Mojstrsko je znal skladatelj stopnjevati skladbo do orgijastičnega viška, nakar nenadoma nastopi popolnoma nov, elegičen motiv v godalih s spremljavo harfe in zvonov, ki slika nastajajoče jutro.

Instrumentacija je od Rimski-Korsakova, ki je tudi delo dopolnil in dokončal.

Peter Iljič Čajkovski, rojen 7. maja 1840. v Votkinsku, umrl 6. novembra 1895. v Petrogradu. Kot skladatelj je Čajkovski tako znan, da ga skoro že moremo prištevati med klasike glasbe. Predvsem njegova simfonična dela so si osvojila svet.

Čajkovski je napisal troje koncertov za klavir in orkester, od katerih se največ izvaja op. 25 v b-molu. Poslednji nadkriljuje ostala dva predvsem po neposrednosti uspeha in je gotovo najzanositejši; niti eden skladateljevih simfoničnih stavkov ne nadkriljuje prvega stavka tega koncerta na vitalnosti in elementarni sili. Delo je zgrajeno v oblikovnem oziru po klasičnih zgledih z nekaterimi modifikacijami.

Prvi stavek prinaša uvodoma spevno glavno temo, kateri šele kasneje sledi prava glavna misel v b-molu, ki jo je skladatelj posnel po popevki nekega berača iz Kamenke. Drugi, lirični stavek, pričinja in konča z nežnim, slikovito harmoniziranim domislekom, kateri pa kmalu preide v živahen vmesni stavek, ki prinaša med drugim tudi lahno valčkovo melodijo. (Posneta je v ostalem po neki francoski romanci «Il faut s'amuser, danser et rire».) Poslednji stavek prinaša slovanski ples izredno živahnega ritma v narodnem slogu.

Tehnične težave, ki jih nudi ta koncert za pianista, so velike in zahtevajo posebno v akordih in oktavnih pasajah izredne spretnosti. Koncert je posvečen nemškemu pianistu in dirigentu H. v. Bülowu, ki ga je prvič izvajal javno leta 1875. z ogromnim uspehom.